

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора географічних наук, професора

Калька Андрія Дмитровича на дисертаційну роботу

Зейка Віталія Олеговича «Конструктивно-географічна оптимізація розвитку молодіжного і дитячого туризму у Волинській області», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.11 - конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів.

1. Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження та її зв'язок із планами і напрямками науково-дослідних робіт наукових установ і організацій, державними і галузевими науковими програмами.

Дисертаційне дослідження Зейка Віталія Олеговича «Конструктивно-географічна оптимізація розвитку молодіжного і дитячого туризму у Волинській області» присвячене вивченню сучасного стану, проблем функціонування, визначенню перспектив та обґрунтуванню заходів з оптимізації сфери діяльності молодіжного та дитячого туризму на теренах Волинської області, що набуває за останні роки усе більшого значення та вимагає, у зв'язку з цим, розробки дієвої системи наукового вивчення та відповідних природоохоронних заходів. Актуальність роботи сумнівів не викликає, адже сучасні цивілізовані підходи до започаткування, розвитку та функціонування різних видів туристично-рекреаційної діяльності та збереження навколишнього середовища саме в умовах природно-заповідного фонду задля сталого розвитку суспільства і природи, особливо гостро потребують створення відповідних методик дослідження, удосконалення системи здійснення та управління сферою туризму. Принциповим, крім того, є вирішення проблем функціонування і стимулювання туристичної індустрії за консолідованого законодавчого оформлення в межах мезорівня локальних адміністративних одиниць. Дисертаційне дослідження Зейка В. О. виконане в рамках наукової тематики науково-дослідних робіт кафедри фізичної географії географічного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки «Дослідження природи Західного Полісся», «Оцінка сучасного екологічного стану Волинської області та розробка шляхів екологічно-безпечного стійкого розвитку», а, також, Програми розвитку туризму та рекреації у Волинській області на 2016–2020 роки і Стратегії розвитку Волинської області до 2020 року та безпосередньо пов'язане із Загальнодержавною програмою розвитку заповідної справи на період до 2020 року та Стратегією розвитку туризму та курортів на період до 2026 року.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і наукова новизна. Результати дослідження Зейка В. О. є достатньою мірою обґрунтованими, тобто відповідають рівню кандидатської кваліфікації, оскільки вони базуються на фундаментальних положеннях рекреаційної та конструктивної географії, враховують досягнення вітчизняних та зарубіжних науковців, а, також, ґрунтуються на авторських підходах, втілених у статтях та інших наукових публікаціях.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертації, зумовлені логічною побудовою алгоритму дослідження, використанням систематизованих, узагальнених та оброблених автором даних офіційної статистики, коректним вибором і застосуванням різноманітних загальнонаукових та конкретно-наукових методів дослідження (історичного, описового, експедиційного, картографічного, структурного аналізу, порівняльно-географічного, потенціалу поля, статистичного аналізу, рекреаційно-туристського районування території, SWOT-аналізу) та конструктивно-географічного підходу, що, за своєю сукупністю, дозволило досягти поставленої дослідницької мети та сприяло розкриттю об'єктно-предметної сутності дослідження.

Обсяг проаналізованого статистичного матеріалу та опрацьованих літературних джерел достатній для обґрунтування наукових положень, висновків і рекомендацій, які одержані дисертантом. Достовірність та обґрунтованість науково-практичних результатів дослідження підтверджується їхньою апробацією на 8 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Виходячи із поставленої мети перед дисертаційною роботою, здобувач успішно вирішив наступні завдання, які відзначаються достатньою науковою новизною:

- вперше розроблено методику дослідження природно-антропогенних туристсько-рекреаційних ресурсів на прикладі регіону (п. 1.4, С. 57-65);

- оцінено сучасний стан та внутрішньо-регіональні відмінності молодіжного та дитячого туризму у Волинській області (п. 2.2, С. 90-95);

- проаналізовано віковий, демографічний та соціальний складник подорожей і походів школярів та студентів з метою оптимальної організації туристичної діяльності (п. 2.3, С. 96-103);

- розроблено класифікацію чинників впливу на молодіжний і дитячий туризм окремого регіону за ознаками впливу (п. 3.2, С. 120-121);

- розроблено туристсько-рекреаційне районування системи дитячого та молодіжного туризму (п. 3.2, С. 132-134);

- визначено рівні відносного рекреаційно-туристичного освоєння Волинської області для молодіжного і дитячого туризму (п. 3.2, С. 142-145);

- проведено SWOT-аналіз молодіжного та дитячого туризму з виявленням слабких та сильних сторін, можливостей та загроз подальшого розвитку (п. 4.1, С. 177-181);

- розроблено Стратегію розвитку молодіжного та дитячого туризму з визначенням перспективних регіональних та місцевих програм (п. 4.2, С. 186-191);

- удосконалено схему причинно-наслідкових зв'язків між чинниками молодіжного і дитячого туризму (п. 1.3, С. 67) та оцінку рівня рекреаційного освоєння території для розвитку дитячого і молодіжного туризму (п. 3.2, С. 140-141);

- подальшого розвитку отримали: алгоритм конструктивно-географічного дослідження дитячого та молодіжного туризму регіону (п. 1.4, С. 65); виділення двох зон із різним потенціалом природних рекреаційних ресурсів (п. 2.1, С. 68-70); групування чинників молодіжного і дитячого туризму окремого регіону за походженням (п. 3.2, С. 119-120); територіальна диференціація рівня рекреаційного освоєння Волинської області (п. 3.2, С. 135-137); побудова схеми рекреаційно-

туристичного районування Волинської області, залежно від загальних закономірностей та особливостей регіональної організації дитячого і молодіжного туризму в межах територіальної рекреаційної системи (п. 3.2, С. 147-148); методологія розробки нових туристичних маршрутів для оптимізації використання природних рекреаційних ресурсів Волинської області у сфері дитячого та молодіжного туризму (п. 3.3, С. 164-166).

3. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання.

Дисертаційне дослідження Зейка В. О. має істотне науково-теоретичне та практичне значення. Зaslугою здобувача є узагальнення теоретико-методичних аспектів дослідження молодіжного та дитячого туризму та аналіз їх понятійно-термінологічного апарату і нормативно-правового регулювання; оцінка впливу різноманітних чинників на розвиток молодіжного і дитячого туризму Волинської області; обґрунтування природно-географічних, культурно-історичних та суспільно-географічних передумов функціонування системи молодіжного і дитячого туризму краю; аналіз сучасного стану розвитку молодіжного та дитячого туризму в області, внутрішньо-регіональних відмінностей, проблем та перспектив розвитку; розробка Стратегії розвитку молодіжного та дитячого туризму та пропозицій з комплексу заходів для оптимізації і підвищення рівня розвитку дитячого та молодіжного туризму у Волинській області.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані державними установами, органами місцевої влади та самоврядування, а, також, об'єднаними територіальними громадами для розробки та впровадження регіональних і місцевих програм розвитку молодіжного і дитячого туризму в регіоні, формування концепцій розвитку туризму в рамках регіональних програм соціально-економічного розвитку. Варто зазначити, що результати проведеного дослідження знайшли застосування у навчальному процесі Волинського фахового коледжу Національного університету харчових технологій при викладанні навчальних дисциплін «Технологія організації туристичних подорожей», «Основи екскурсознавства», «Організація туристичних подорожей», «Курортологія», «Туристична діяльність», (довідка № 125 від 13 березня 2019 р.); в еколого-освітній та рекреаційній роботі Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуща» (довідка № 01-15/54 від 7 лютого 2020 р.) при створенні умов організації ефективного туризму та розвитку рекреаційного напрямку діяльності на території національного природного парку; викликали живу зацікавленість у представників місцевого туристичного бізнесу, зокрема у ТОВ «Волиньздравсервіс» (довідка № 58 від 3 квітня 2018 р.).

Створена серія оригінальних авторських картосхем з унаочненням територіальних відмінностей рівня відносного рекреаційно-туристичного освоєння території Волинської області може стати основою туристичного атласу Волинської області та бути використаною при розробці інформаційно-аналітичного туристичного інтернет-ресурсу і інтерактивної туристичної карти Волинської області.

4. Оцінка змісту, стилю та мови дисертаційної роботи, її завершеності та оформлення.

Дисертаційна робота Зейка В. О. є цілісним науковим дослідженням, у якому отримані вагомі наукові та практичні результати. Зміст дисертації викладено у логічній послідовності відповідно до сформульованої мети та завдань. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (157 найменувань) і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 276 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 22 таблиці, 22 рисунки та 31 додаток.

У першому розділі *«Теоретико-методичні аспекти дослідження молодіжного та дитячого туризму окремого регіону»* проаналізовано та узагальнено понятійно-термінологічну систему дослідження, сформульовано методологічні принципи та підходи, на основі яких розроблено методику конструктивно-географічного дослідження дитячого та молодіжного туризму, виявлено міжпредметну сутність дослідження туристичної системи Волинської області та необхідність врахування важливих соціальних функцій, проаналізовано здобутки різних наукових напрямів – конструктивно-географічного, рекреаційно-географічного та соціально-економічного.

Другий розділ *«Ресурсно-туристичні і соціально-економічні передумови функціонування молодіжного та дитячого туризму у Волинській області»* присвячений оцінці ресурсно-туристичних і соціально-економічних передумов функціонування молодіжного та дитячого туризму у Волинській області. З'ясовано, що розподіл природних рекреаційно-туристичних ресурсів на території Волинської області є нерівномірним, виділено дві зони з різним потенціалом природних рекреаційних ресурсів – північну і південну, та описано вплив конструктивно-географічних передумов на територіальну організацію рекреаційних систем, а, також, на можливість задоволення рекреаційних потреб.

У третьому розділі *«Внутрішньо-регіональні відмінності молодіжного та дитячого туризму у Волинській області: проблеми та перспективи розвитку»* проведена оцінка сучасного стану і внутрішньо-регіональних відмінностей молодіжного та дитячого туризму області, чинників впливу на молодіжний і дитячий туризм, виділені проблеми та перспективи розвитку, розроблена схема туристсько-рекреаційного районування системи дитячого і молодіжного туризму Волинської області. Проведені територіальна диференціація рівня рекреаційного освоєння та районування територіальної рекреаційної системи дитячого та молодіжного туризму Волинської області, за якими розроблені нові автобусні, водні та пішохідні туристичні маршрути.

Четвертий розділ *«Оптимізація розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області»* присвячений розробці перспектив оптимізації розвитку молодіжного та дитячого туризму в краї. Для виявлення слабких і сильних сторін, можливостей чи загроз подальшого розвитку, проведений SWOT-аналіз, на основі якого, для оптимізації процесів у галузі, розроблено Стратегію розвитку молодіжного і дитячого туризму у Волинській області та запропоновані чіткі адресні рекомендації місцевим і державним органам влади, громадським організаціям, приватному бізнесу.

Загалом дисертаційна робота Зейка В. О. є завершеним дослідженням, а сформульовані висновки повною мірою та адекватно відображають зміст, завдання і результати дослідження. Дисертація написана державною мовою, а її стилістика відповідає особливостям наукових досліджень, визначається обґрунтованим застосуванням термінів і понять. Безумовною заслугою автора є наведення розмаїтого статистичного матеріалу, викладеного у Додатках та, загалом, відчувається, що дисертант плідно працює у туристичній сфері та компетентно і повно оперує наявним дисертаційним дослідженням.

5. Дискусійні положення, зауваження та пропозиції.

За загальної позитивної оцінки даної роботи необхідно звернути увагу на деякі положення, що не отримали належного розкриття у ній, а тому є дискусійними. Також, у дисертації мають місце певні неточності та недоліки. Виходячи із зазначеного, вважаємо за необхідне наголосити на наступному:

1. На наш погляд, назву дисертаційного дослідження варто викласти у такій редакції: «Конструктивно-географічні параметри оптимізації молодіжного і дитячого видів туризму Волинської області» або «Обґрунтування конструктивно-географічних параметрів оптимізації молодіжного і дитячого видів туризму Волинської області», оскільки: а) наразі терміни «оптимізація» та «розвиток» у назві несуть на собі досить подібний, навіть, однорідний смисловий синонімічний відтінок; б) молодіжний та дитячий види туризму є, все ж таки, різними видами туристичної сфери і їх поєднання у роботі в один вид туризму є доцільним, але не достатньо поясненим (адже здійснено різкі переходи: спочатку на С. 29, у третьому абзаці - від трактування терміну «туризм» до його двох фактично різних складових «молодіжний туризм» та «дитячий туризм» без наведення інших класифікаційних видів туризму, а на С. 39, абзац 3 – до, на перший погляд, одного виду «молодіжного і дитячого туризму», що стали предметом дослідження в роботі); в) з позицій мелодійності української мови, краще у назві звучить не «...у Волинській області», а саме «...Волинської області». Тим більше, що, з погляду географічної науки, смислове навантаження цього словосполучення є майже ідентичним;

2. Щодо «Змісту» роботи, то майже однаковими є назви розділу 1 «Теоретико-методичні аспекти дослідження молодіжного та дитячого туризму окремого регіону» та пункту 1.3 «Методичні параметри конструктивно-географічного дослідження системи молодіжного та дитячого туризму окремого регіону», що створює «враження» зайвості пп. 1.1 і 1.2 та не сприяє гарному розумінню наповнення наукового дослідження;

3. До «наукової новизни» у Вступі, на наш погляд, варто додати, як наукові досягнення, про які, чомусь, дисертант скромно змовчав, без сумніву: а) авторські визначення термінам «дитячий туризм» (С. 35, абзац 3), «молодіжний туризм» (С. 38, абзац 2) та «туристичний маршрут» (С. 47, абзац 3); б) виокремлення таксономічних одиниць (С. 45, абзац 1) територіально-рекреаційної системи молодіжного і дитячого видів туризму (об'єкт, пункт, вузол, район) та чотирьох груп населених пунктів з метою територіальної диференціації рівня рекреаційного освоєння; в) оцінку величини потенціалу поля рекреаційно-туристичних ресурсів населених пунктів за десятьма показниками (С. 144, абзац 3); г) розробку картосхем

оцінки величини потенціалу поля (С. 144, абзац 3) та рекреаційно-туристичного районування за особливостями регіональної організації (С. 147, абзац 2).

4. Варто, також, на С. 39 і 66 (останній абзац) чітко пояснити словосполучення «молодіжний і дитячий туризм». Що це, система, про утворення і особливості якої згадується зовсім мало, чи, все ж таки, новий термін?

5. Незрозумілим є викладений матеріал в абзаці 2 на С. 65 «В основу методики покладений алгоритм...». Про яку методику йдеться, адже подальше розкриття викладеного відсутнє?

6. Також, на С. 103, останній абзац, автор серед факторів стрімкого росту кількості закордонних туристичних поїздок молоді чомусь зовсім не згадав про фактор запровадження безвізового режиму з ЄС;

7. На С. 184, у п. 4.2, теж доволі різко та без доречного тут обґрунтування, на нашу думку, здійснено перехід до «...розробленої Стратегії розвитку молодіжного та дитячого туризму...»;

8. Рис. 2.3 містить два сектори діаграми – голубий 23% та оранжевий 12%, які зовсім не пояснені ні на рисунку, ні в тесті роботи (С. 102);

9. Щодо оформлення дисертаційного дослідження, то:

а) абзац 3 зі сторінки 45 варто перенести на С. 44, оскільки дана інформація є доречною саме там;

б) можна вилучити: матеріал зі сторінок 59-62 «Використання методів...організації в цілому», адже це опис застосованих у дослідженні наукових методів, про що більш стисло і доречно зазначається у Вступі (С. 22-23); абзац 3 зі стор. 64 «У процесі дослідження...», абзац 1 зі стор. 129 «Під час прогулянок...», абзац 2 зі стор. 210 «Крім Закону України...» та рис. 3.3 і 3.4 зі стор. 130, через їх явну недоречність;

в) на наш погляд, на С. 183, 184 та ін. присутнє текстове дублювання інформації, викладеної в таблицях та рисунках;

г) помилка в оформленні №149 зі Списку використаних джерел, С. 228.

г) наявні в тексті граматичні на С. 36, 41, 63, 72, 98, 121, 143, 159, 181, 207 та стилістичні помилки: на С. 84 (абзац 2), 103 (абзац 2); 140 (абзац 1), а на С. 186 «Регіональні програми розвитку...» та С. 206 «З першого погляду...» - незрозумілі речення.

Зазначені зауваження, здебільшого, є дискусійними та не впливають на загальну високу оцінку рівня даного дисертаційного дослідження.

6. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

Основні наукові положення дисертаційного дослідження були апробовані на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Результати дисертаційного дослідження досить повно відображені у 18 наукових працях, з яких 5 статей - у наукових фахових виданнях України, 2 - в іноземних періодичних наукових виданнях, а, також, 11 - у збірниках матеріалів конференцій та інших наукових виданнях. У публікаціях відображені всі основні положення дисертації, які винесено на захист.

7. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Автореферат дисертації за своїм змістом достатньо відображає основні положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження, що дає підстави стверджувати про його ідентичність зі структурою і змістом дисертації.

8. Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» та нормативних актів МОН України.

Дисертаційна робота Зейка В. О. відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, які внесені згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.) щодо дисертаційних робіт, які представляються на здобуття наукового ступеня кандидата наук, інших нормативних актів МОН України та паспорту спеціальності 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів.

Загальний висновок

Дисертаційне дослідження Зейка Віталія Олеговича «Конструктивно-географічна оптимізація розвитку молодіжного і дитячого туризму у Волинській області» присвячене актуальній темі, основні наукові положення і висновки є обґрунтованими та достовірними, а отримані результати сукупно свідчать про розв'язання конкретного наукового завдання – обґрунтування, з позиції конструктивно-географічного підходу, параметрів функціонування та оптимізації рівня розвитку молодіжного і дитячого туризму у Волинській області в умовах реформування регіональної структури туристичної галузі.

Дисертація є завершеним самостійним науковим дослідженням, містить наукову новизну, має практичне значення, а її автор – Зейко Віталій Олегович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів.

Офіційний опонент –

доктор географічних наук, професор,
декан природничо-географічного факультету
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука

А. Д. Калько

